

Jubileusz Profesora Joachima Benyskiewicza

24 września 2006 roku w Palmiarni Uniwersytetu Zielonogórskiego, odbyła się uroczystość z okazji jubileuszu 70 - lecia urodzin i 50-lecia pracy zawodowej Profesora Joachima Benyskiewicza. Na benefis połączony z wręczeniem Jubilatowi Księgi wydanej z tej okazji, przybyła rodzina, władze Uczelni i współpracownicy z Instytutu Historii oraz liczne grono osób współpracujących z Profesorem w przeciągu Jego wieloletniej pracy zawodowej. Obecny był przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego, oraz tak bliscy sercu Profesora przedstawiciele Ziemi Kramskiej, której poświęcił wiele lat swego naukowego zainteresowania.

Uroczystość prowadził dr hab. Tomasz Nodzyński, pierwszy wypromowany przez Jubilata doktor, który również wygłosił laudację na cześć Profesora.

Rektor prof. Czesław Osękowski, wspominając lata współpracy, wypowiedział wiele ciepłych słów skierowanych do Jubilata. W podobnym tonie utrzymana była wypowiedź prorektora prof. Józefa Korbicza.

Dziekan Wydziału Humanistycznego prof. Wojciech Strzyżewski i dyrektor Instytutu Historii prof. Dariusz Dolański, przypomnieli Jubilatowi swe czasy studenckie. Obaj, bowiem byli studentami Profesora.

Prof. Dariusz Dolański, pełniący jednocześnie funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Historycznego Oddz. w Zielonej Górze wręczył Jubilatowi w imieniu prezesa Zarządu Głównego prof. T. Mikulskiego, dyplom honorowy PTH w uznaniu Jego zasług w rozwój nauk historycznych. Podziękował również w swoim, i w imieniu Zielonogórskiego Oddziału PTH za wieloletnią współpracę, a szczególnie za lata pracy przy przeprowadzaniu Olimpiady Historycznej.

Jubileusz uświetniła wystawa poświęcona życiu i działalności Profesora przygotowana przez mgr Ewę Nodzyńską i syna Profesora, dr Krzysztofa Benyskiewicza (do wglądu: w uczelnianej Bibliotece Cyfrowej).

Prof. Joachim Benyskiewicz, wzruszony, w krótkich słowach podziękował rodzinie, przyjaciołom i współpracownikom za wspólne lata życia i pracy.

Uroczystość zakończył skromny poczęstunek na cześć Jubilata oraz Jego gości.

Grażyna Wyder, Tomasz Nodzyński

LAUDACJA ku Czci Profesora Joachima Benyskiewicza

Postać prof. zw. dr. hab. Joachima Benyskiewicza nierozzerwalnie wiąże się z powstaniem i rozwojem lubuskiego środowiska naukowego, w tym szczególnie historycznego. Kariera naukowa, działalność organizacyjna i praca dydaktyczna Profesora są jednym z przykładów ucieleśnienia rzuconej niegdyś idei „lubuskiej drogi do uniwersytetu”.

Profesor Joachim Benyskiewicz

Postać prof. zw. dr. hab. Joachima Benyskiewicza, obchodzącego w tym roku jubileusz 70-lecia urodzin i 50-lecia pracy zawodowej, nierozzerwalnie wiąże się z powstaniem i rozwojem lubuskiego środowiska naukowego, w tym szczególnie historycznego. Kariera naukowa, działalność organizacyjna i praca dydaktyczna Profesora są jednym z przykładów ucieleśnienia rzuconej niegdyś idei „lubuskiej drogi do uniwersytetu”.

Joachim Benyskiewicz urodził się 7 marca 1936 r. w Nowym Kramsku, na terenie ówczesnej pruskiej prowincji Grenzmark Posen Westpreussen. Ten fakt w decydującym stopniu zdeterminował główne kierunki Jego późniejszych poszukiwań naukowych, które wychodząc od zainteresowania historią stron rodzinnych, w tym szczególnie Ziemi Babimojskiej, oscyływały w kierunku dziejów pogranicza polsko-niemieckiego i stosunków Polaków z Niemcami w coraz bardziej poszerzanym kontekście. Po ukończeniu w 1962 r. studiów historycznych na UAM w Poznaniu związał się z zielonogórskim środowiskiem naukowym, uczestnicząc w jego rozwoju do dnia dzisiejszego. Pracując w Wyższej Szkole Pedagogicznej był m.in. dziekanem Wydziału Humanistycznego. Do dzisiaj kieruje Zakładem Historii XIX i XX w. Po utworzeniu Uniwersytetu był z wyboru społeczności akademickiej członkiem Senatu uczelni. Wykłada historię Polski i powszechną XIX i XX wieku. Do Jego najważniejszych prac należą: *Położenie Polaków w Marchii Granicznej w latach 1919-1943*, Zielona Góra 1968, *Posłowie polscy w Berlinie w latach 1866 – 1890*, Zielona Góra 1976, *Naród bez państwa. O czynnikach integracji i dezintegracji narodu polskiego pod zaborami*, Zielona Góra 1987, *Spółczesność – władza – państwo 1918-1939*, Zielona Góra I wyd. 1991, II wyd. 2003, *Babimojszczyzna w latach 1919-1945*, Zielona Góra 1994. Jest autorem, współautorem lub redaktorem wielu studiów i monografii regionalnych, m.in. zarysów dziejów Gorzowa Wielkopolskiego, Głogowa, Nowej Soli i Zielonej Góry.

Joachim Benyskiewicz urodził się 7 marca 1936 r. w Nowym Kramsku, na terenie ówczesnej pruskiej prowincji Grenzmark Posen Westpreussen, po polsku zwanej Marchią Graniczną lub po prostu Pograniczem. Zgodnie z dzisiejszym stanem rzeczy jest więc Pan Profesor urodzonym lubuszaninem i jednym z pierwszych w pełni rodzimych, lubuskich naukowców. Te fakty w decydującym stopniu zdeterminowały główne kierunki badań naukowych prof. Joachima Benyskiewicza, które wychodząc od zainteresowania historią stron rodzinnych, w tym szczególnie Ziemi Babimojskiej, oscyływały w kierunku dziejów pogranicza polsko-niemieckiego i stosunków Polaków z Niemcami w coraz bardziej poszerzanym kontekście.

Szkolną edukację Joachim Benyskiewicz rozpoczął, ze zrozumiałych względów historycznych, w czasie II wojny światowej w szkole niemieckiej. Po wojnie ukończył szkołę podstawową w Nowym Kramsku, która kontynuowała tradycje szkoły mniejszości polskiej z okresu międzywojennego. Jej dyrektorem był zasłużony badacz dziejów polskości na Pograniczu, historyk i regionalista dr Wiesław Sauter. Wywarł on duży wpływ na kształtowanie się młodzińskich historycznych pasji przyszłego profesora.

Kolejnym etapem na drodze edukacji prof. Joachima Benyskiewicza było Liceum Pedagogiczne w Sulechowie, a następnie Wydział Filozoficzno-Historyczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, który ukończył ze stopniem magistra historii w 1962 r. W UAM Joachim Benyskiewicz przeprowadził też przewód doktorski (1968) oraz habilitacyjny (1978). Uczestniczył w tamtym czasie w cyklicznych seminariach naukowych Jerzego Topolskiego i Lecha Trzeciakowskiego. Poznań i jego środowisko historyczne, tradycyjnie zainteresowane sprawami niemieckimi i polsko-niemieckimi, wywarły, więc decydujący wpływ na kształtowanie się sylwetki naukowej prof. Joachima Benyskiewicza.

Droga Profesora do statusu nauczyciela akademickiego rozpoczęła się w roku 1956 w szkole podstawowej w Kargowej, a następnie w Podmoklach i Uściu (pow. Sulechów) i Jabłonie (pow. Wolsztyn). Po ukończeniu studiów wyższych w 1962 r. został zatrudniony na stanowisku starszego asystenta w Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego w Zielonej Górze. Prowadzone tu prace badawcze zaowocowały pierwszymi, popularnymi publikacjami, m.in. drukowanym w „Gazecie Zielonogórskiej” cyklem *Lata walki z przemocą*, poświęconym zmaganiom Polaków z germanizacją pod panowaniem pruskim, czy też przygotowaną wspólnie z Januszem Koniuszem książką *3:0 dla polskości – z dziejów lubuskiego sportu*. Pod kierunkiem merytorycznego opiekuna SN PTH, prof. Jana Wąsickiego, zbierał materiały do rozprawy doktorskiej, która w formie książkowej ukazała się w 1968 r. pod tytułem *Położenie Polaków w Marchii Granicznej w latach 1919-1943*. Pozycja ta poprzedzona została fundamentalną dla tej problematyki publikacją źródłową, przygotowaną wspólnie z Janem Wąsickim i Wiktorem Lemieszem: *Źródła do dziejów Polaków w Marchii Granicznej w latach 1919-1945*. Została ona wyróżniona przez Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.

Warsztat naukowy wypracowany przy okazji podjętych w latach 60-tych badań nad dziejami Marchii Granicznej pozwolił prof. Joachimowi Benyskiewiczowi na przygotowanie jeszcze wielu ważnych prac, związanych z tym regionem, m.in. monografię Nowego Kramska, naukowe opracowanie kroniki swej macierzystej szkoły w tej miejscowości czy syntezę dziejów Babimojszczyzny w latach 1919-1945. Wiele szczegółowych ustaleń na temat stosunków narodowościowych na pograniczu polsko-niemieckim w latach 1919-1945, zawartych w powyższych pracach, dało też ich Autorowi asumpt do ogólniejszych refleksji nad sytuacją mniejszości polskiej w Niemczech, zawartych w licznych drobniejszych artykułach, a także przekazywanych studentom na wykładach,

dach i seminariach. Wiele uwagi poświęcił badacz walkom o włączenie pogranicza wielkopolsko – lubuskiego do Polski – najpierw w czasie powstania wielkopolskiego, a następnie w okresie II wojny światowej

Po uzyskaniu stopnia doktorskiego poszukiwania naukowe Joachima Benyskiewicza zwróciły się w kierunku dziejów zaboru pruskiego w wieku XIX. Zainteresował się małym w latach 70-tych XX w. znaną problematyką działalności posłów polskich w parlamencie pruskim i niemieckim. Zakres chronologiczny poszukiwań źródłowych i obszar ich analizy wyznaczył okres rządów Bismarcka w Prusach, Związku Północnoniemieckim i Cesarstwie Niemieckim w latach 1866-1890 – okres najściślej wcześniej zbadany, jeśli chodzi o aktywność parlamentarną Polaków. Joachim Benyskiewicz poddał wielostronnej analizie obszary, zróżnicowany materiał źródłowy, zarówno polski, jak i niemiecki, z materiałów tych wyłonił się w książce *Postawie polscy w Berlinie w latach 1866 – 1890* obraz legalnych, uporczywych parlamentarnych działań w obronie polskości przeciwko nasilającej się w dobie bismarckowskiej polityce germanizacyjnej. Jest to również zapis trudnych politycznych dylematów, związanych z działalnością polityczną w ramach stwarzanych przez rozbirowe mocarstwo, pytań o sens uczestniczenia w wyborach, o granice kompromisów z rządem lub frakcjami parlamentarnymi. Profesor Benyskiewicz zaprezentował je, przybliżając zarazem czytelnikom mało znaną ogólnie działalność poselską m.in. Karola Libelta, Kazimierza Kantaka, Ludwika Jądzewskiego Władysława Niegolewskiego, Romana Komierowskiego i wielu innych. Podkreślał fakt, że w omawianym okresie pracowali oni dla sprawy polskiej w sposób legalistyczny, bez powstańczych zrywów, uprawiali niedoceniany nurt polskich działań narodowych pod zaborem, którego doraźnym celem była walka o zachowanie polskości w dalszej zaś perspektywie odzyskanie niepodległości. Wspominana praca stała się dziełem, które według recenzji habilitacyjnej „wprowadziło Joachima Benyskiewicza w krąg czołowych badaczy polskich zajmujących się stosunkami polsko-niemieckimi na przełomie XIX i XX wieku”. Wydana w 1976 r. książka została w związku z powyższym uznana za podstawę przewodu habilitacyjnego, którego zwieńczeniem było kolokwium przed Radą Instytutu Historii UAM 13 marca 1978 r.

Po habilitacji Joachim Benyskiewicz został zatrudniony na stanowisku docenta w Instytucie Historii ówczesnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze. Prowadził od tego czasu wykłady i seminaria z historii Polski XIX i XX wieku. Związana z tym potrzeba syntetycznego spojrzenia na dzieje porozbirowe i międzywojenne, które prof. Benyskiewicz z pasją przedstawia na swoich wykładach, zaowocowała popularnymi, a zarazem pole-

micznymi opracowaniami: *Naród bez państwa* (1987) oraz *Spółczesność – władza – państwo 1918-1939*, (I wyd. 1991, II wyd. 2003). Zajmując się szeroko sprawami historii Polski, prof. Benyskiewicz nie odstępował od zainteresowań historią regionalną, rozszerzając je na badania dziejów ziem, wchodzących obecnie w skład województwa lubuskiego. Przyniosło to w rezultacie udział autorski lub redakcyjny m.in. w syntezach dziejów miast: Gorzowa Wielkopolskiego, Głogowa, Nowej Soli i Zielonej Góry.

W latach 1988 - 1999 r. Joachim Benyskiewicz był przewodniczącym Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Zielonej Górze, kierując badaniami prowadzonymi przez tę wyspecjalizowaną instytucję. Brał udział w informowaniu opinii publicznej o pracach Komisji, redagując jej materiały i zamieszczając w nich publikacje dotyczące zbrodni hitlerowskich na Ziemi Lubuskiej.

Szereg publikacji prof. Joachima Benyskiewicza ma charakter dydaktyczny – użytkowy: są to wybory źródeł i materiały pomocnicze dla studentów i nauczycieli. Żywym dowodem pracy dydaktycznej prof. Joachima Benyskiewicza jest ponad 400 wypromowanych na Jego seminariach magistrów oraz czterech doktorów. Formalnym ukoronowaniem pracy naukowej i dydaktycznej Jubilata było uzyskanie tytułu profesora nadzwyczajnego w 1996, a profesora zwyczajnego w 1998 r.

Działalność organizacyjna i praca na stanowiskach kierowniczych prof. Joachima Benyskiewicza ilustruje wspomnianą na początku drogę do Uniwersytetu: był współzałożycielem powstałego w 1964 r. Lubuskiego Towarzystwa Naukowego, w którym pełnił funkcje sekretarza Komisji Historii i redaktora wydawnictw. Współredagował wychodzący w latach 1971-1986 „Przegląd Lubuski”. Pracował także w Towarzystwie Wiedzy Powszechnej na stanowisku sekretarza Zarządu Wojewódzkiego.

Po przejściu w 1973 r. do pracy w WSP był m.in. a po utworzeniu jego wicedyrektorem Instytutu Historii oraz kierownikiem Zakładu Historii XIX-XX w. i Pracowni Badań nad Dziejami Środkowego Nadodrza. W latach 1984-1990 pełnił funkcję Dziekana Wydziału Humanistycznego. Przez kilka kadencji był też z wyboru społeczności akademickiej członkiem Senatu WSP i Uniwersytetu. Był i jest nadal aktywnym członkiem PTH.

Za swoje osiągnięcia w pracy naukowej, dydaktycznej i społecznej Profesor Joachim Benyskiewicz został wyróżniony m.in. nagrodą indywidualną Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, dwukrotnie Lubuską Nagrodą Naukową I stopnia; odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej oraz Medalem Rodła.

Tomasz Nodzyński

